

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 32

nr.3

september 2015

In dit nummer:

In gesprek
met: Gerrit
en Annie
Derksen

Wim van
Hugo Peters
in Oorlogstijd

Levensverhaal
Theodorus
Hermanus
Rutjes

Verenigings-
nieuws

Museumparels

Zoekplaatje

www.hkdgl.nl

Inhoudsopgave

In dit nummer:

Inhoudsopgave	2
Voorwoord	3
Colofon	3
Wim van Hugo Peters in Oorlogstijd Aflevering 2 uit een serie van 3 afleveringen.	4
Zoekplaatje	10
Even voorstellen. In deze aflevering stelt de werkgroep genealogie zich aan u voor	12
Parels uit het Liemers Museum	13
In gesprek met: Gerrit Derksen en Annie Bisseling - Derksen.	15
Levensverhaal van Theodorus Hermanus Rutjes	18
Verenigingsnieuws	23
Toen en nu	24

Bij de voorpagina

In de serie Parels uit het Liemers Museum in dit nummer opnieuw een parel, het burgemeestersuniform van burgemeester baron W.J.A.F.R. Sloet tot Everlo van de Clooster. Op de foto loopt de burgemeester mee in de processie te Duiven.

Het uniform of kostuum werd in 1853 ingevoerd.

Koninklijk Besluit van 24 februari 1853, nr. 65.

Wij Willem III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van den 21. Februari 1853, no. 304, 2de afdeeling.

Overwegende, dat het noodig is het costuum te bepalen, hetwelk de Burgemeesters, indien zij dit verlangen, bij plechtige gelegenheden kunnen dragen.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Het costuum voor den Burgemeester zal bestaan in een zwart lakenschen gesloten rok met witte knopen, waarop het gemeente wapen of de burgerkroon, den kraag en de opslagen, in het zilver geborduurd met eikentakken, ter breedte van drie duim; zwarten broek; staanden degen; driekanten hoed met zwarte liggende pluimen, zilveren lis en knoop als aan den rok en oranje cocarde.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

's Gravenhage, den 24sten Februari 1853. De Minister van Binnenlandsche Zaken
(get. WILLEM). (get. THORBECKE).

Geachte leden, abonnees,

Naar verwachting hebben de meesten van u genoten van een welverdiende vakantie en bent u weer toe aan wat historische informatie uit de gemeente Duiven. De redactie heeft daarom weer haar best gedaan om het een en ander te verzamelen en in deze derde Driepas van dit jaar te presenteren.

In deze uitgave het tweede deel uit de serie van drie van de heer Jonker over Wim van Hugo Peters in oorlogstijd. Daarnaast hebben we een artikel over een Parel uit het Liemers Museum. Dit keer een parel van de voorzitter van de Historische Kring, omdat dit object afkomstig is uit Duiven en zeker de moeite waard is om behouden te blijven.

Op het zoekplaatje uit het vorige nummer zijn weer diverse reacties binnen gekomen. Wilt u eens in onze fotocollectie kijken of u mensen herkent op andere foto's? Dan nodigen we u graag uit om op een dinsdagavond binnen te lopen. Ook houden we ons aanbevolen om foto's te ontvangen om te scannen ter aanvulling van ons bestand.

Verder leest u in deze Driepas de gebruikelijke zaken, zoals ons verenigingsnieuws en een nieuw zoekplaatje. De voorbereidingen voor ons jaarlijkse symposium zijn reeds gaande.

We hebben de afgelopen weken veel werkzaamheden uitgevoerd in verband met de verhuizing naar onze nieuwe locatie in de OGtent in het centrum van Duiven. Wij willen u daar de komende maanden graag een keer ontmoeten op de gebruikelijke dinsdagavond!

Tot slot wens ik u uiteraard weer veel leesplezier in ons tijdschrift.

G. van Hunen
Voorzitter

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 3,00.

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Redactieadres:

*redactie@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven*

Redactie:

Vacant

Bestuur:

bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:

G.H. van Hunen (0316-52 73 66)

Secretaris:

*secretariaat@hkdgl.nl
P. Bus*

Penningmeester:

*E. Scheeres
IBAN: NL54RABO0315407484
BIC: RABONL2U*

Public Relations:

G.H. van Hunen

Lid:

M. Hagenaar

Secretariaat:

*secretariaat@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven*

Internet:

www.hkdgl.nl

twitter

@hkdgl

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €14,00 per jaar; het partner- of gezinslidmaatschap € 5,20 extra per jaar.

Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 3,50 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

Wim van Hugo Peters in oorlogstijd (2/3)

Het is passend om zeventig jaar na het einde van W.O.II aandacht te schenken aan de lotgevallen in 1943 tot en met 1945 van Wim Peters uit 't Loo. Die lotgevallen zijn weliswaar in kleine kring enigszins bekend, maar zeker niet eerder in Driepas gepubliceerd.

Wilhelmus Johannes Theodorus Peters is op 28 februari 1919 geboren op Doekenstadt (Loostraat). Zijn ouders zijn Hugo Peters en Wilhelmina (Willemin) Maria Paulina Evers. Vandaar dat Wim in 't Loo bekend staat als 'Wim van Hugo Peters'; er wonen meerdere onderling niet (rechtstreeks) verwante families Peters in het dorp en men wil duidelijkheid. Het is ook in een ander opzicht passend aandacht te schenken aan 'Wim van Hugo Peters'. Het is dit jaar precies tien jaar geleden dat hij op 31 mei 2005 te Nijmegen is overleden.

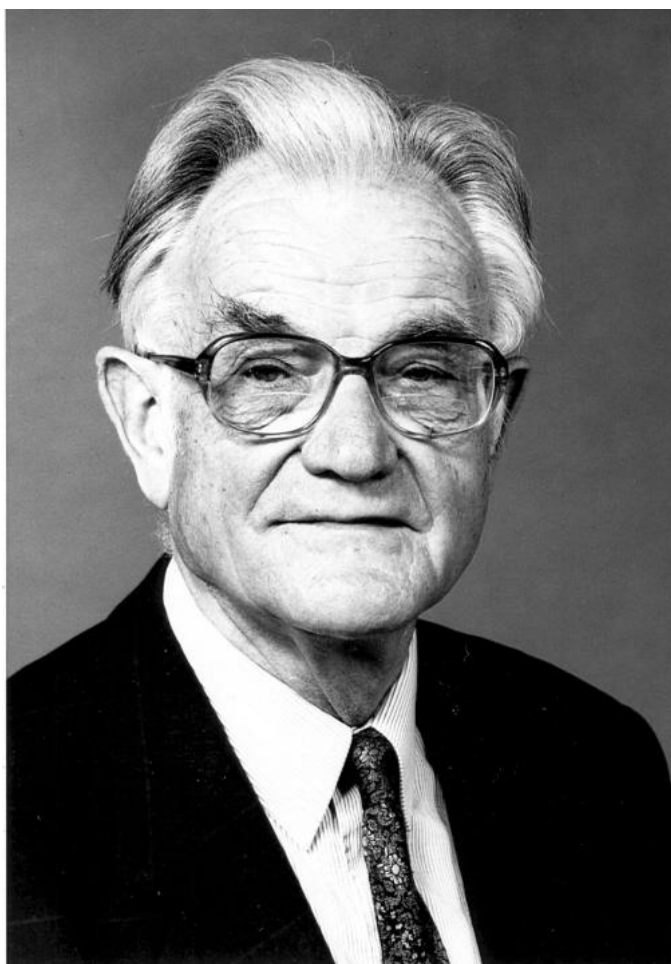
In de eerste aflevering is verteld hoe student Wim Peters in handen van de Duitse autoriteiten geraakt als de ontsnappingslijn van voornamelijk Franse krijgsgevangenen door verraad wordt opgerold. Wim is als tolk betrokken bij deze illegale onderneming. Voor zijn betrokkenheid wordt hij tot negen maanden gevangenisstraf veroordeeld, waarvan hij er ongeveer zeven in Kamp Vught doorbrengt. Vervolgens wordt hij naar de gevangenis van Utrecht overgebracht.

Zijn herinneringen over zijn daarop volgende krijgsgevangenschap heeft hij omstreeks 1980 opgeschreven. Het wordt in twee delen integraal gepubliceerd.

Na een dilemma in krijgsgevangenschap

'Op 20 april 1944 kon ik de gevangenis aan het Wolvenplein in Utrecht verlaten. Daar had ik bijna twee maanden doorgebracht van de negen waartoe ik een week daarvoor in Den Haag door het Deutsche Obergericht was veroordeeld wegens het helpen van ontsnapte Franse krijgsgevangenen. De directeur, een Duitser, sprak mij bij het afscheid aan zijn bureau vermanend toe en zei tot slot: "Und jetzt gehen Sie nach Amersfoort und da werden Ihre Militärpapiere untersucht". Het was mij duidelijk dat de uitkomst van dat onderzoek al vaststond. Ik had mij niet gemeld na de oproep in het voorjaar van 1943 en was dus in feite al krijgsgevangene.

Bij de uitgang waren twee hekken. Toen ik door het eerste heen was, werd ik door een agent gearresteerd voordat het tweede geopend werd. Mijn vader had het zo weten te regelen dat de arrestatie en de begeleiding werden opgedragen aan een agent genaamd Van den Berg, bij wie mijn broer als student in Utrecht in huis geweest was, en die ik daardoor kende. We gingen te voet naar het station, waar ik mijn vader trof en enkele mij bekende Utrechtse studenten, onder wie mijn vriend Henk

1919 - 2005

Verhey. Mijn begeleider was zo vriendelijk ons op een bankje op het station geruime tijd te laten praten. Papa ging mee in de trein naar Amersfoort en daar wandelden we van het station naar de Waterlookazerne. Onderweg zei papa mij dat er voor gezorgd was dat ik onder kon duiken. Mijnheer van den Berg zou dan ook onderduiken. Ik hoefde daar niet lang over na te denken. Het leek me dat ik als krijgsgevangene de meeste kans had om te overleven. Van onze activiteiten voor de Fransen was lang niet alles aan het licht gekomen, en als die zaak weer opgerakeld werd, was het misschien beter dat ik niet in Nederland was. Doorslaggevend was echter dat ik de heer van den Berg in groot gevaar zou brengen als ik op het voorstel inging. Voordat we afscheid namen, zei papa dat hij zou proberen te weten te komen wanneer ik op transport gesteld zou worden, en als hem dat lukte, zou hij op het station in Apeldoorn zijn. Dat was de laatste keer dat ik mijn vader heb gesproken.

De kazerne lag aan een spoorlijn en was daarom zeer geschikt als verzamelpunt van Nederlanders die ervoor in aanmerking kwamen als krijgsgevangenen naar kampen in Duitsland gevoerd te worden. Het was in die dagen mooi weer en voor mij was het al heel bijzonder dat ik ruimte om me heen had. In

Utrecht zaten we met drie man in een eenpersoons cel, waarvan de vloer bijna geheel bedekt was als 's nachts de drie strozakken uitlagen.

Op reis naar Stalag IV-B

Toen er na een of twee weken voldoende mannen bij elkaar waren, kwamen er veewagens, waar we ingeladen werden. Er werd een wagon gereserveerd voor officieren, maar omdat ze er daar niet genoeg van hadden, werden Joop Slok Soede en ik, allebei korporaal, bij hen ingedeeld. In de wagon zat ook een Duitse soldaat met geladen geweer. Op de vloer lag een laag stro voor het nachtlogies en dan was er de onontbeerlijke ton. Poging om uit de rijdende trein door reten naast de deuren naar buiten te plassen mislukten.

Wie groot van postuur was, kon door de getraliede raampjes naar buiten kijken. Gewaarschuwd als ik was deed ik dat in Apeldoorn. En daar stond inderdaad mijn vader met zijn in Apeldoorn wonende nichtje Agnes Lensing. We zagen elkaar door de tralies en op zo'n grote afstand dat we geen woord konden wisselen.

We hebben zeker langer dan een etmaal in die trein gezeten. Er viel onderweg weinig te beleven. De enige sensatie was dat een van de officieren de kogels uit het geweer van de soldaat haalde, toen deze even lag te slapen. Dit was om de bewaker uit te schakelen voor het geval er zich een gelegenheid

om te vluchten zou voordoen.

Stammlager Mühlberg IV-B aan de Elbe was het eindpunt van de reis. Vanaf de halteplaats (1) werden we daar te voet heen geleid. Het was een kamp met een grote oppervlakte, waar gevangenen van verschillende nationaliteiten in barakken gehuisvest waren. Joop en ik kwamen met een aantal andere Nederlanders terecht in een geheel met landgenoten gevuld onderkomen. Al direct viel mij een groot portret op van koningin Wilhelmina. Voor zoiets kon je in Nederland opgepakt worden, maar krijgsgevangenen kon niet men dit niet beletten, zo werd ons uitgelegd. Onder de beeltenis van onze vorstin dronk ik na drie jaar weer eens echte thee, een godendrank uit een conservenblik. De volgende dag werden we opgenomen in de administratie. Onze hoofden werden kaalgeschoren door een Rus met een zo brede tondeuse dat ze eerder bestemd leek voor het schapen scheren. Daarna kregen we een bord om de nek met onze naam en het ons toegedeelde nummer er op, en er werd een groepsfoto gemaakt.

Het leven in Stalag IV-B

Vanuit het Stammlager werden geregeld verschillende arbeidscommando's uitgezonden. Maar korporaals waren daar even van vrijgesteld. En moest

*De hoofdingang van Stammlager Mühlberg.
©: Rijksmuseum Amsterdam NG-1983-9, Dick van Maarseveen.*

namelijk toen nog worden uitgezocht of ze gelijk te stellen waren met een Obergefreiter in het Duitse leger. Was dat zo, dan hoefden ze niet te werken. Het kamp had verschillende sportterreinen en een aantal appèlplaatsen waarop ook gesport kon worden. Het rugbyveld verschaftte niet alleen kijkplezier, maar na een wedstrijd raaptten we daar soms een afgescheurde broekzak op om daar onze eigen pantalon mee te verstellen. Men had kennelijk een poging gedaan een zwembad aan te leggen, maar het resultaat was een grote modderpoel.

Een van de barakken was ingericht als kapel. Midden boven het altaar stond een houten beeld van Maria, door ketenen in de handen gekenmerkt als Onze lieve Vrouw der slaven. Het beeld was met bekwame hand door een gevangene gesneden. Aan weerskanten van het beeld was een paneel met een schildering. Het linker stelde een hoek van het kamp voor, het rechter een vriendelijk heuvellandschap als symbool van de vrijheid. Er waren onder de Franse gevangenen enkele priesters. De Nederlandse protestanten hadden een veldprediker, de katholieken een aalmoezenier. Ik herinner mij dat ik bij de Amerikanen wel eens naar een toneeluitvoering geweest ben. Daar was een barak speciaal voor ingericht. Toen ik vroeg waar ze de mooie roze gebloemde gordijntjes vandaan hadden, werd mij gezegd dat het om geverfde stukken tentdoek ging. Er was een Frans georiënteerde bibliotheek met rond drieduizend boeken, waaronder Griekse en Latijnse teksten maar geen grammatica's van deze talen. Bij de bibliotheek waren ook enkele van schoolborden voorziene cursuslokalen. In of in de buurt van de bibliotheek was een enorm portret van Pétain.

Volgens de conventie van Genève moesten krijgsgevangenen een kookgelegenheid hebben. Voor ons was er een aparte barak met een meters lang fornuis, waaromheen altijd een enorme drukte heerste. Als je je keteltje of pannetje op het vuur had staan, was er altijd wel iemand die vroeg of hij even bij het zijne mocht. En als dan jouw kooksel of gebrad begon te borrel-en of aan te branden, kon je er soms maar met de grootste moeite bij komen. Ik zag dan in de geest de keuken in het ouderlijk huis met midden op het fornuis alleen mijn pan en niemand om mij heen. Bij het ochtendappèl stond Joop Slok Soede altijd in de eerste rij met een keteltje aan de koppel op zijn rug. Zodra het appèl was afgecommandeerd, vloog hij als een pijl uit een boog richting kookbarak om voor zichzelf en zijn maats het theewater op te zetten.

Pakjes kwamen vooral van thuis en van het Rode Kruis, zo nu en dan ook van de Nederlanders in Argentinië. Terwijl de pakjes van thuis, moeizaam en liefdevol gevuld, soms met bijdragen van familieleden, burens en vrienden, een afspiegeling vormden van de betrekkelijke armoede in Neder-

land, waren de andere van een grote rijkdom: koffie, thee, chocolade, boter, vlees in blik en drie tot zes pakjes sigaretten waren vaste bestanddelen. De pakjes uit Argentinië vielen op door grote groene blikken met enkele kilo's boter. De glimmende en kleurige verpakkingen staken niet alleen af bij alles verder om ons heen in de barak, maar ook bij de grauwe zakken havermost en bruine bonen uit Nederland, die daarom overigens niet minder welkom waren. Die vormden een uitstekende basis voor een aanvullend maal bij het kampeten.

Hoe meer sigaretten er in een Amerikaans pakket zaten des te waardevoller was het. Sigaretten waren namelijk het ruilmiddel bij uitstek. Een goede Amerikaanse legerbroek had je voor 50 sigaretten, en de piano bij de Amerikanen had maar duizend sigaretten gekost, zo wilde het verhaal. Als je de aalmoezenier vroeg een mis op te dragen voor een door jou opgegeven intentie, dan was het gebruikelijke stipendium vijf sigaretten. Ging je bij de Amerikanen naar een toneeluitvoering, dan stond er iemand bij de deur met een doos en daarin deed je één sigaret.

Er waren kleine clubjes van mannen die geregeld om beurten voor elkaar kookten. Zo'n eetgenootschap heette in de kamptaal 'kongsi'. Zo'n kongsi was ook nuttig bij het drogen van de was. Je hield daarbij afwisselend de wacht en dat was geen overbodige luxe. Wél stonden de Russen er om bekend dat ze niet stalen van andere gevangenen, maar zo veel te meer van de Duitsers. Als ze een dode kameraad in een zak op hun schouders ten grave droegen, hielden ze die met één hand vast, en dan kregen ze het klaar om met de andere hand als ze langs een wagen aardappels kwamen, er daar een paar van te pikken en in de zak te steken. Vlak bij onze barak was met prikkeldraad een terrein afgezet waar Russen die pas waren binnengekomen, het eerst heen gebracht werden. Als je een pakje sigaretten over het draad gooide, dan ving één man het op. Die deelde er negentien uit en stak de laatste zelf aan. Degenen die rookten, lieten iemand in hun buurt zo nu en dan een trekje nemen. En dat alles gebeurde in grote rust.

De verschillende eerder genoemde voorzieningen boden voldoende mogelijkheden voor tijdverdrijf. De Nederlanders waren actief op onderscheiden terreinen, zeker niet het minst op het culturele. Als er iets te doen was in de theaterbarak, zag je ze daar en ze namen deel aan verschillende cursussen, of gaven die zelf. Ik heb er nog een gegeven in elementair Latijn. Dat ging zonder boekje. Gelukkig kende ik de grammatica en de syntaxis naar de schoolpraktijk van die tijd uit mijn hoofd.

We hadden een muur-kampkrant, die geheel met de hand gemaakt werd en die uitmuntte door fraaie letters en goede tekeningen. Ik kon er een stukje over mijn geboortestreek, de Liemers, in kwijt. En